

Joanna Sanecka-Tyczyńska

"Stronnictwo Chłopskie (1926-1931). Studium z dziejów myśli politycznej", Ewelina Podgajna, Lublin 2011 : [recenzja]

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio K, Politologia 18/2,
109-111

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Podobnie jest w przypadku następnego tekstu. W artykule *Między Wschodem a Zachodem. Bezpieczeństwo energetyczne Polski w XX i XXI wieku* Joanna Bochaczek-Trąbska rzeczywiście ukazuje sytuację Polski, która z jednej strony liczyć się musi z pozycją i polityką energetyczną Rosji, a z drugiej strony z partykularnymi interesami państw zachodnich. Artykuł przedstawia charakterystykę polskiego sektora energetycznego, tło międzynarodowe, wreszcie działania Polski, zmierzające do zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego. We wnioskach zawiera też rekomendacje. Tekst merytorycznie poprawny, jednakże trudno powiedzieć, by ukazywał „dynamikę sceny globalnej”, nawet z polskiej jedynie perspektywy.

Tom zamyka artykuł Iwony Sterczewskiej pt. *Wybrane elementy zarządzania kryzysowego*. Autorka definiuje pojęcie zarządzania kryzysowego, struktury działań i podmioty (dotyczy to Polski). Wszystkie te rozważania dotyczą jednak wyłącznie działań i regulacji prawnych, związanych ze stanem klęski żywiołowej. Co tym bardziej dziwi, że zamieszczony w tekście diagram (s. 165) wyraźnie ukazuje, że klęski żywiołowe to nie jedyny stan nadzwyczajny, wymagający zarządzania kryzysowego. Wytlumaczyć to można faktem, że Autorka skupia się na „wybranych” elementach zarządzania kryzysowego. Niemniej jednak, brakuje w opracowaniu pogłębionych wniosków.

Reasumując, stwierdzić można, bez większych wahań, że omawianej pozycji brakuje spójności – wewnątrz znajdziemy różnorodne rozważania, zazwyczaj ciekawe i kompetentne, ale rozważania te są zbyt często „rozrzucone” tematycznie. Z pewnością niektóre z zamieszczonych tu tekstów winny się znaleźć w zupełnie innej książce.

Joanna Sanecka-Tyczyńska, rec. [Ewelina Podgajna, *Stronnictwo Chłopskie (1926-1931). Studium z dziejów myśli politycznej*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2011, ss. 276.]

Myśl polityczna stanowi ważną kategorię badawczą, która cieszy się zainteresowaniem zarówno historyków, jak i politologów. Recenzowana monografia dotyczy myśli politycznej Stronnictwa Chłopskiego (SCh) i jest cennym uzupełnieniem dotychczasowego dorobku piśmienniczego odnoszącego się do polskiego ruchu ludowego. Niewątpliwie myśl polityczna Stronnictwa Chłopskiego zasługiwała na rzetelne opracowanie, wszak SCh było jedną z czołowych partii ludowych w dwudziestoleciu międzywojennym. O ile nie miało szansy na praktyczne kreowanie polskiej polityki, o tyle opracowało spójną wizję państwa i społeczeństwa. SCh powstało 12 stycznia 1926 roku z połączenia odłamu PSL „Wyzwolenie” Jana Dąbskiego, Jedności Ludowej oraz Związku Chłopskiego. Początkowo partia poparła przewrót majowy Józefa Piłsudskiego, wkrótce jednak przeszła do opozycji. W krótkim czasie zdobyła popularność i stała się trzecią co do wielkości partią ruchu ludowego. W 1929 roku SCh weszło w skład Centrolewu, co doprowadziło do współpracy politycznej z PSL „Wyzwolenie” i PSL „Piast”. Ze zjednoczenia tych trzech stronnictw w marcu 1931 roku powstało Stronnictwo Ludowe.

Struktura monografii *Stronnictwo Chłopskie (1926-1931). Studium z dziejów myśli politycznej* została opracowana w sposób problemowy – najbardziej właściwy dla badań nad myślą polityczną. Wprowadzeniem do publikacji jest *Wstęp*, w którym Autorka uzasadniła wybór tematu badań naukowych, podając motywy poznawcze, utylitarne i osobiste. Jednym

z najważniejszych motywów były zainteresowania badawcze Autorki, koncentrujące się wokół myśli politycznej oraz dziejów i oblicza ruchu ludowego. Niewątpliwie o wyborze tematu zdecydował fakt, że myśl polityczna Stronnictwa Chłopskiego nie była do tej pory przedmiotem analizy i zauważalny jest brak opracowań naukowych na ten temat, co sprawia, że pracę można uznać za nowatorską. Ponadto dominowało przekonanie, że wkład Stronnictwa Chłopskiego do dorobku myśli politycznej ruchu ludowego był znaczący, a koncepcja państwa opracowana przez teoretyków partii była spójna i wyrazista – obejmowała zagadnienia ideowe, ustrojowe, społeczne i gospodarcze.

Monografia została podzielona na pięć rozdziałów. W rozdziale pierwszym Autorka przedstawiła ideowe uzasadnienia myśli politycznej SCh, biorąc pod uwagę: naród, państwo, stosunek do chłopów i innych warstw społecznych. Niewątpliwie partia najwięcej uwagi poświęcała chłopom, co zostało wielokrotnie podkreślone przez Autorkę. W rozważaniach nad przeszłością, teraźniejszością i przyszłością – trzema obszarami ideotwórczymi ruchu ludowego – najczęściej odnoszono się do warstwy chłopskiej, a historię i tradycję narodową dzielono na „waszą” – szlachecką i „naszą” – chłopską. Ciekawym ustaleniem badawczym jest teza, że z jednej strony SCh nie negowało ogromnego znaczenia religii i Kościoła katolickiego w historii Polski i życiu chłopów, z drugiej zaś strony politycy SCh przejawiali postawę antyklerykalną i kategorycznie domagali się rozdziału Kościoła od państwa. Ponadto jedną z inspiracji ideowych partii były idee wolnomularskie.

Rozdział drugi odnosi się do poglądów SCh na kwestie ustroju państwa. Autorka z niezwykłą dokładnością zrekonstruowała pożądaną przez SCh wizję władzy ustawodawczej, wykonawczej, sądownictwa oraz samorządu terytorialnego. Trafnie zostało ukazane „nachylenie” SCh w stronę demokratycznego państwa, którego podstawą miał być samorząd terytorialny. Władzę miał dzierżyć „lud pracujący”, czyli chłopci.

Rozdział trzeci dotyczy miejsca i roli jednostki w państwie. Przedstawiony został szeroki katalog wolności i praw, ale też obowiązków obywatelskich. Szczególnie cenny wydaje się fragment odnoszący się do mniejszości narodowych. Warto przypomnieć, że odsetek mniejszości narodowych na początku lat trzydziestych XX wieku szacowany jest na ok. 35% ogółu mieszkańców Rzeczypospolitej. Problemy związane z mniejszościami narodowymi stanowiły poważne wyzwanie dla partii politycznych, co znajdowało odzwierciedlenie w programach politycznych – w tym w programie SCh. Politycy stronnictwa opowiadali się za poszanowaniem praw mniejszości narodowych, szczególnie w obszarze gospodarczym i samorządowym, przy jednoczesnej lojalności i sumiennym wypełnianiu obowiązków względem państwa polskiego.

W rozdziale czwartym zrekonstruowane zostały poglądy polityków Stronnictwa Chłopskiego na gospodarkę. W kolejnych podrozdziałach zostały poddane analizie: formy własności i środków produkcji (prywatna, państwowa, spółdzielcza) oraz rola działów wytwórczych (rolnictwo i przemysł). Autorka słusznie zwróciła uwagę, że SCh opowiadało się za różnymi formami własności, a pogląd ten wynikał z przekonania, że dla zachowania równowagi w państwie pluralizm gospodarczy musi iść w parze z pluralizmem politycznym. Najważniejszym ogniwem gospodarki narodowej miało pozostawać rolnictwo.

Ostatni – piąty rozdział dotyczy bezpieczeństwa państwa i jest wyczerpującą analizą zagadnień w obszarze stosunków z sąsiadami, sojuszy, bezpieczeństwa zbiorowego oraz armii i obronności. Autorka słusznie uwypukliła istotę projektu Stanów Zjednoczonych Europy. Był on wizją zjednoczonej Europy ojczyzn, która miała stanowić przeciwagę dla

Stanów Zjednoczonych Ameryki. Zjednoczona Europa miała opierać się na solidnych filarach współdziałania państw na rzecz rozbrojenia, bezpieczeństwa i współpracy gospodarczej. Jednocześnie Autorka trafnie ukazała słabości owego projektu politycznego wynikające z licznych braków i niejasności doktrynalnych oraz nieprzystawalności do ówczesnej sytuacji politycznej w Europie.

W prezentowanej monografii z powodzeniem udało się zaprezentować tło polityczne ówczesnej Polski. Niewątpliwym walorem monografii jest uchwycenie wpływu wielu czynników zewnętrznych na myśl polityczną SCh, m.in. autorytarnego modelu państwa realizowanego przez piłsudczyków od 1926 r., kryzysu gospodarczego oraz rozwoju w Europie systemów antydemokratycznych i totalitarnych. Wszystko to sprawia, że myśl polityczna ukazana jest w sposób dynamiczny, co może pomóc Czytelnikowi poszerzyć wiedzę z zakresu szeroko pojętych dziejów II Rzeczypospolitej.

Praca opiera się na pokaźnej i właściwie dobranej bazie źródłowej oraz literaturze naukowej. Autorka sięgnęła do dokumentów i materiałów programowych partii, uchwał i rezolucji zjazdów i kongresów partyjnych, tekstów publicystycznych, sprawozdań stenograficznych z posiedzeń Sejmu, materiałów statystycznych dotyczących wyborów parlamentarnych w 1928 i 1930 r. oraz prasy – szczególnie „Gazety Chłopskiej”, będącej organem prasowym SCh.

Opracowanie zawiera indeks nazwisk, co podnosi jego wartość naukową, a także ułatwia korzystanie z publikacji. Niewątpliwym walorem poznawczym jest umieszczenie w przypisach krótkich notek biograficznych przywódców i twórców myśli politycznej SCh. Autorka swobodnie posługuje się terminologią politologiczną i formułuje własne wnioski. Książka napisana została klarownym, przystępnym językiem i może być wykorzystana przez szerokie kręgi Czytelników zainteresowanych prezentowaną problematyką, także spoza grona naukowego.

Międzynarodowa współpraca naukowa w ramach FIEALC

Międzynarodowa Federacja Studiów Ameryki Łacińskiej i Karaibów (La Federación Internacional de Estudios sobre América Latina y el Caribe - FIEALC) została utworzona w Meksyku w 1978 roku. W listopadzie w Universidad Nacional Autónoma de México (UNAM) odbyło się Pierwsze Sympozjum poświęcone koordynacji i promowaniu studiów latynoamerykańskich. Wzięli w nim udział przedstawiciele instytucji naukowych z krajów Ameryki Łacińskiej, Europy oraz Stanów Zjednoczonych. W rezultacie powstały dwie organizacje: Latynoamerykańskie Stowarzyszenie Studiów Ameryki Łacińskiej i Karaibów (Sociedad Latinoamericana de Estudios sobre América Latina y el Caribe - SOLAR) oraz Federación Internacional de Estudios sobre América Latina y el Caribe - FIEALC). Celem FIEALC jest rozwój interdyscyplinarnych badań na temat Ameryki Łacińskiej w ramach współpracy międzynarodowej prowadzonej obecnie przez blisko 140 instytucje naukowo-badawcze z całego świata, będące członkami Federacji.

Tradycja organizacji kongresów FIEALC sięga 1983 roku. Odbył się wówczas I Kongres w Wenezueli zorganizowany przez Centrum Studiów Latynoamerykańskich im. Rómulo Gallegosa. Dwa lata później drugi kongres Federacji odbył się w Europie i został zorganizowany